

NOVINÁŘSTVÍ OBSAH BLAHÉ DOBĚ

Novinářství v neblahé době	5
Slovník A–Z	13
Seznam literatury	133
Použité zkratky	139
Příloha – Seznam periodik	141

První část: Novinářství odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1938 až 1945 dáváme biografické údaje novinářů, kteří se proslavili – a někteří i dosáhli vrcholu své profesní dráhy – v nedemokratických a totalitních poměrech druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava. Jejich činnost měla nezanedbatelný vliv na utváření politického, kulturního a duchovního klimatu tohoto dobového a neblahého období moderních českých dějin. Jejich působení současně namnoze přispívalo k přesvědčení nezastatelných zůstat v zemi a naplnění novinářské profese – v pozadí od demokracického modelu české přirodatelné žurnalistiky k redukovanému a centralizovanému modelu služebního žurnalistu podřízeného státnímu mocí. Zastávali odpovědné a řídící funkce v době, kdy tisk přestal být nezávislý – podléhal se národní totalitě.

Študovali období je výrazně mnichovskou dobou od září 1938 a osvobozením Československa v květnu 1945. Především zájmu Novinářů se stali ti, kteří v tomto období zastávali v hierarchii redakce takové postavení, v němž mohli spolurozhodovat o záměrech či obsahu médií. Z pohledu vývoje novinářské práce lze v rámci tohoto dějinného celku novosti o dvou hlavních fázích, jejichž mezníkem je nástup aktivního Vladimíra Křiváčka do čela Národního svazu novinářů. Zatímco první fázi charakterizovalo (vedle některých počinů tlumičů a postupného prosazování totalitních praktik včetně zavádění cenzurních opatření, včetně výkonu povolání a centralizace řízení tisku) především určité „javování“ části novinářské obce a uchovávání zůstavky taktiky, druhé období od května 1942 se již vyznačovalo nástupem úsilí o vrácení centralizovaného řízení tisku opírající se vedle zadržovacích a likvidačních praktik také o zbrokování vyvolání kolaberaže.

1. První fáze 1938–1942: snaha o nepolitickou stavovskou organizaci

Podzim roku 1938 výrazně zasáhl nejen do politického, ekonomického, kulturního a společného života v Československé republice, ale poznamenal také strukturu československého tisku a jeho novinářské sféry. K prvnímu z nich: na mediální mapě došlo rázy po mládežské době, a to především ze strany postupně klesajícího a rozvíjejícího se početné významné zastoupeny periodiky, mezi nimiž převládaly žurnalistické listy. První rázy postihly listy spojené s komunistickou stranou. Dalším důsledkem změn byla nutnost přizpůsobit organizaci novinářské práce novému územnímu vymezení a potřeby vyrovnat se s poměry nastolenými druhé republiky a jejím opatřeními. Konsekvence těchto vlivů postihly velké množství listů a v konečném důsledku i jejich zaměstnance. Současně začal již v období druhé republiky probíhat proces postupné centralizace tisku projevující se především snahou o (1) získání kontroly nad zveřejňovanými zprávami a o (2) sjednocení novinářských organizací do jednoho – orgánu ovládatelného – příkazu.

1.1 Cenzura a řízení tisku

V období od čuna do prosince 1938 se počet českých a německých listů v poznačkové republice snížil o něco málo 1800 titulů. „Ke konci roku 1938 přetlalo vycházelo 1 900 časopisů. Byly mezi nimi i takové tituly jako *Průběh noviny*, vycházející kontinuálně 259 let, německý list *Bohemia*, vycházející 111 let a list *Prager Presse* vypravěný nacistickým zahraničím. Na řízení republiky dříve vycházelo celkem na 4 500 časopisů.“

V souvislosti s politickým vývojem byla již koncem září 1938 ustavena *Ústřední cenzurní komise* pro kontrolování zprávy a v prosinci téhož roku postihla media za zbylým území Československa další omezení tiskové svobody. V prosinci 1938 byly vydány *Pokyny pro úředníky tiskové a dosazovací služby při výkonu úřední cenzurní příslušky a cenzurní úřadů* byli úředně dosazováni přímo do redakcí denních listů. Na mimořádně zvolené schůzi jednání z nevyzvaných novinářských organizací, Společnosti československých

Fabriz, H. H.: *Journalismus und bürgerliche Medienarbeit. Formen und Bedingungen der Teilhabe an gesellschaftlicher Kommunikation*, Salzburg 1979, Clowien publie Fritz Hausen, s. 25.

Černáková, M. – Maier, K.: *Mobilní oběti české žurnalistiky do roku 1945*, Praha: SPN, 1975, s. 46.

Hala, S.: *Československý novinářský právní řád*, 1. vydání, Praha: Československý národní výbor, 1938, t. 8, s. 50.